

BIJ DE AGENDA.

PUNT 2:

CONCEPT- VERKIEZINGSMANIFEST-1933.

INLEIDING

De a.s. verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal zullen onder bijzonder moeilijke omstandigheden worden gehouden.

In tweeerlei opzicht.

Er is toch niet alleen stoffelijke nood, die alle kringen der Maatschappij getroffen heeft, maar er valt niet minder te wijzen op een ernstig tekort aan geestelijke spankracht.

Een ingezonken geloof doet ons zoo vaak voorbijzien, dat wij in deze moeilijke tijden niet maar lijden onder dwaasheden die de mensch, in zijn waan, over zichzelf heeft gebracht, doch dat de Almachtige, de Schepper en Onderhouder van al wat leeft en bestaat, de wereld met zijne geeselingen tuchtigt en met zijne oordeelen de menschheid bezoekt

Dat moet ons allereerst voor oogen staan wanneer wij ons opmaken tot den vierjaarlijkschen stembusstrijd.

„De Heere regeert, . . . rondom Hem zijn wolken en donkerheid.”

Maar niet minder: „Geeft den Heere, gij geslachten der volken, geeft den Heere eer en sterkte”.

Het zijn die twee gedachten, die ons moeten dragen in de maanden die komen, als wij als *antirevolutionairen* ter stembus willen gaan. Niet als bloote uitdrukking van gevoel maar als *bron van kracht* om de moeilijkheden onder de oogen te zien zooals God wil, dat wij zulks doen zullen.

Een ootmoedig belijden, dat het God is die regeert, die regen geeft en droogte, voorspoed schenkt en tegenspoed, die het al bestiert en die door zijn tuchtigingen tot de wereld spreekt, een *rechtvaardig* gericht onder de volken houdt.

Er zij onder ons een beven als wij dit uitspreken, maar een beven dat toch ook zich verheugt. Omdat het God is die regeert en niet de mensch. Omdat Hij hulp en uitkomst geven kan, waar de mensch, aan zichzelf overgelaten, machteloos is.

„Geeft den Heere, gij geslachten, geeft den Heere eer en „sterkte” Dan komt ook de redding op Gods tijd. Zoo we ons voor Hem nederbuigen in het besef van al onze tekortkomingen, dan zal straks onder ons ook weder de danktoon der verlossing gehoord worden, dan mogen we vertrouwen, dat straks weer de blijde jubel van een beteren tijd zal worden gehoord.

Zonder dat *blijft* het donkerheid, blijft al *ons* werken slechts tobben. Maar toegerust met de geestelijke kracht, die we aan een onwankelbaar geloof in de Almacht en de Genade Gods ontleenen, staan we sterk in den strijd tegen de stoffelijke zorgen waartoe God ons roept.

Want Hij wil óók, dat wij *werken* zullen, dat wij niet moede-loos de dingen over ons heen laten gaan, maar dat we de stof-felijke nooden, waarop we in de tweede plaats wezen, in Zijn kracht zullen tegemoet treden en trachten te overwinnen.

Die stoffelijke nooden zijn ernstiger dan we in de laatste 100 jaar in ons vaderland gekend hebben.

De aan het eind van 1921 ingezette, en door de crediet-inflatie van de jaren 1925—1929 tijdelijk onderbroken na-oorlogs-crisis, heeft zich sinds het begin van 1930 ook ten onzent in steeds verscherpte mate doen gevoelen, en bedreigt zelfs de *grondslagen* onzer stoffelijke welvaart

Het is ijdel te voorspellen wanneer het einde dezer crisis mag worden verwacht, maar, lettend op hare diepere oorzaken, zoo-mede op de door de regeeringen der verschillende landen toe-gepaste maatregelen om de gevolgen ervan voor het eigen land zooveel mogelijk af te wenden of te temperen moet worden aangenomen, dat dit einde niet spoedig kan worden tegemoet gezien. Maar ook al ware het uitzicht daarop meer hoopvol dan het is, dan nóg zullen de gevolgen van wat reeds achter ons ligt zich jaren lang doen gevoelen.

Deze opvatting over den toestand in de e. k. jaren brengt mee, dat de parlementaire periode, die in 1933 een aanvang neemt, gezien moet worden als een periode, die door de crisis en/of hare gevolgen beheerscht wordt. Het zal dus een zeer moeilijke periode zijn. Niet minder echter ook een zeer gewichtige. Omdat het te voeren staatkundig beleid, al naar 't kompas dat gebezigd wordt, het schip van staat in veilige haven brengen kan, maar het ook naar den ondergang kan voeren.

Meer dan gewóne voorzichtigheid is mitsdien ditmaal ver-eischt bij de opstelling van wat wij ons Program van Actie voor de stembus plegen te noemen

Thans in het midden latend in hoeverre de in latere jaren gevolgde methode van een uitvoerig en in bijzonderheden afdalend stembusprogram op zichzelf al dan niet aanbeveling verdient, zeker is het, dat zulk een program bij de komende verkiezing *niet* op zijn plaats is. Waar zóó weinig te voorzien valt omtrent het verloop van de economische en financieele

verhoudingen, ware het pure *misleiding* aan de kiezers een reeks maatregelen in uitzicht te stellen, waarvan men tevoren op goede gronden aannemen moet, dat geen enkel kabinet er uitvoering aan zal *kunnen* geven, indien de omstandigheden zijn, zooals nu te voorzien is, dat *ze zullen zijn*.

Niet alleen echter in dezen meer algemeenen zin is soberheid bij de stembus gewenscht. Ook waar het geldt maatregelen, die, juist in verband met de bijzondere tijdsomstandigheden, wèl genomen zullen moeten worden, zal men zich tot algemeene aanduidingen hebben te bepalen.

Indien wij b.v. van oordeel zijn, dat de Regeering geroepen is om maatregelen te nemen tot instandhouding van onze bronnen van volksbestaan dan valt het, onder de bekende omstandigheden, ten eenenmale buiten het bestek van een stembus program om aan te geven door welke middelen dit doel moet bereikt worden. Daarvoor toch kunnen in 1934 geheel andere middelen noodig zijn dan in 1935 en in 1936 weer andere dan in het jaar tevoren.

Neemt men dit alles in acht, dan zal het concept-program —, wil men, ons verkiezingsmanifest — kort moeten zijn, niet mogen vervallen in bijzonderheden en in zijn karakter moeten beantwoorden aan den eisch van voldoende duidelijke omschrijving van het te voeren *crisisbeleid*.

En mocht dan, in den loop van de komende parlementaire periode, tegen alle verwachting in blijken, dat wij ons vergist hadden in den blik op de toekomst, dat het bewind van de jaren 1933—1937 nog wel op iets anders dan op een zuiver *crisisbeleid* gericht zou kunnen zijn, welnu, dan bieden zoowel ons beginselprogram als de nog niet ten uitvoer gebrachte wenschen van ons Program van Actie voor de stembus van 1929, meer dan genoeg om aan onze actie in de Kamer richting te kunnen geven.

Het waren deze overwegingen, die er toe geleid hebben het ondervolgende verkiezingsmanifest aan het oordeel der kiesverenigingen te onderwerpen.

Het geeft slechts algemeene beginselen, richtingslijnen voor ons optreden bij de stembus. Het geeft niet méér dan wij gelooven te kunnen nakomen, maar ook niet minder dan wij, als een der oudere politieke partijen, bereid zijn te beleven en te bevorderen. God in waarheid willende dienen en de belangen van land en volk in het hart.

MANIFEST.

De Antirevolutionaire Partij, blijkens haar beginselprogram levend uit de beginselen van Gods Woord, roept het Nederlandsche volk op tot verootmoediging en tot terugkeer naar die beginselen, zoo voor het beleid hier te lande als voor dat

in de overzeesche gewesten Zij komt op voor alle rechten en vrijheden, die ons volk krachtens die beginselen toekomen, opdat het nationale besef weer worde gesterkt, de liefde voor het Vorstenhuis worde aangekweekt en orde en gezag gewaarborgd worden onder een Regeering, die zich van haar roeping en verantwoordelijkheid bewust is

Rekening houdend met het feit, dat de zorgvolle tijdsomstandigheden nog langen tijd hun invloed op het leven van Staat en Maatschappij zullen doen gevoelen en dat het Regeeringsbeleid in belangrijke mate den stempel van een *crisis*beleid zal hebben te dragen, wenscht de Antirevolutionaire Partij, in geloovig vertrouwen op den bijstand van Hem, van Wien alleen hulpe komen kan, en daarbij lettend op de bijzondere geestelijke en stoffelijke nooden van dezen tijd, den stembusstrijd te voeren langs de volgende richtlijnen:

1. Aan de geestelijke en zedelijke belangen van ons volk worde voortdurend aandacht geschonken; met name worde opgekomen voor bevordering der Zondagsrust, voor handhaving der publieke eerbaarheid en voorts voor alles wat het Christelijk gezinsleven, en wat daarmee verband houdt, bevestigen kan.

2. Krachtige handhaving van het gezag, mede door bestrijding van opruiende propaganda en belediging van de Overheid; voorkoming zooveel mogelijk van wanordelikheden en zoo noodig beshiste beteugeling er van

3. Volstreckte handhaving van het financieel evenwicht in de Staatshuishouding, allereerst door sterke bezuiniging op de uitgaven en dus met zooveel mogelijk vermindering van verhooging van den reeds zoo zwaren belastingdruk; een waakzaam toezicht op de gemeenten ter bereiking van hetzelfde doel.

4. Krachtige medewerking aan ~~alle pogingen~~ ^{het streven} om het internationale ruilverkeer te bevrijden van de belemmeringen, die tot zulke rampspoedige gevolgen voor ons land hebben geleid.

5. Met machtneming van internationale afzetmogelijkheden, krachtige steunmaatregelen tot instandhouding onzer nationale welvaartsbronnen.

6. Bij het ontbreken van normale werkgelegenheid worde voor alles aandacht geschonken aan werkverruiming en — zoo mogelijk — productieve werkverschaffing. Opdat de arbeiders in hun eigen gezinnen kunnen blijven, worde allereerst de werkgelegenheid in eigen omgeving bevorderd. Wanneer centrale werkverschaffing noodzakelijk blijkt, worde volle aandacht geschonken aan de verzorging van de geestelijke en zedelijke behoeften der te werk gestelden. Geldelijke steun kome eerst

dan in aanmerking, indien de onmogelijkheid blijkt de gelegenheid te verschaffen om door arbeid in het onderhoud te voorzien.

7. Voor Nederlandsch-Indie behoort, bij den bedenkelijken financieelen toestand, de zorg voor een sluitende begrooting, vooral in het belang der inheemsche bevolking, voorshands op den voorgrond te staan.

8. Bij het nemen van de veelszins harde crisismaatregelen dienen de eischen van sociale gerechtigheid voor allen te worden gehandhaafd.

9. Overigens blijve ons Program van Actie voor de stembus van 1929, voor zoover nog niet uitgevoerd, zoomede ons Beginselprogram, richtsnoer voor de parlementaire actie

TOELICHTING.

Een uitvoerige toelichting op de negen punten van dit ontwerp-verkiezingsmanifest schijnt overbodig. Het manifest draagt het kenmerk van een crisisprogram, dat juist daarom zich beperken moet tot algemeene formuleeringen.

Niemand kan thans zeggen, welke bepaalde maatregelen in de volgende parlementaire periode gewenscht zijn en genomen zullen kunnen worden. Het nationale leven hangt op materieel terrein te zeer saam met wat internationaal plaats grijpt en het wereldleven is, wat ook de mensch moge najagen, uiteindelijk in Gods hand. Hij is het, die regeert en over het lot van landen en volken beschikt.

Ad. 1. In één opzicht echter zijn wij niet van anderen afhankelijk, worden we rechtstreeks gesteld voor den plicht der gehoorzaamheid en kunnen we dien ook nakomen. Dat is daar waar het de geestelijke en zedelijke belangen van het volk geldt. Daarom roepen we ons volk op tot terugkeer naar de beginselen van 's Heeren Woord en dat zoowel voor het beleid in de overzeesche gewesten als hier te lande. Mitsdien plaatsen we de zorg voor de geestelijke en zedelijke belangen in ons Manifest voorop.

Onze tijd wordt sterk geteekend door allerlei wind van leer, die overal, en ook in onzen kring, verwarring sticht en op vaak brutale wijze zich richt tegen de Christelijke grondslagen van ons volksleven.

Naar 's Heeren Wet wordt weinig meer gevraagd. De mensch moet het doen en van den mensch wordt voor alle kwalen hulp en genezing verwacht.

Die negatie van de geboden Gods, de verwerping van den eisch om allereerst Zijn Koninkrijk te zoeken, heeft, zooals de Schrift ons leert, ook gevolgen voor het terrein van het stoffe-

lijk leven. Ze bewerkt, dat we dingen van elken dag, onze aardische zorgen, niet meer zien als iets dat God over ons beschikt, dat ons van Hem toekomt zooals wij ook het goede uit Zijne hand ontvangen, maar als iets, dat de mensch buigen kan naar zijn wil en begeerte. De mensch, de Overheid wordt dan aansprakelijk voor al het kwaad, dat over ons komt; genezing wordt van den mensch verwacht en het uitblijven ervan aan onwil of onkunde geweten.

De A. R. partij moet ook, ja vooral, bij *deze* stembus daartegen stelling nemen. Ze moet het durven belijden, dat we „in „allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, „en in alles, dat ons nog toekomen kan, een goed toevorzicht „hebben op onzen getrouwen God en Vader”

Dat de Overheid deze stemming des harten niet bewerken kan, behoeven we niet nadrukkelijk te vermelden, maar van haar mogen we wèl vragen, dat zij, op het terrein van haar *eigen* werkzaamheid, blijk geve te rekenen met de eischen van Gods Woord, die onder de meerderheid des volks toch nog wel weerklank vinden.

Daarvan spreekt dan het eerste punt van ons Manifest. Het vraagt om bevordering van de rust op den dag des Heeren, waaromtrent wel reeds veel verbeterd is, maar toch nog heel veel te doen overblijft. Hetzelfde kan gezegd worden van de handhaving der publieke eerbaarheid, waartegen in allerlei nieuwe vormen gezondigd wordt, terwijl eindelijk wel niet in den breede behoefte te worden betoogd, dat alles wat de bescherming en bevestiging van het Christelijk gezinsleven betreft, in het centrum van onze belangstelling behoort te staan. Als het dáár in elk opzicht goed gesteld is, behoeft men over het lot van Maatschappij en Staat niet meer in angstige zorg te verkeerren.

Ad. 2. Gezagshandhaving is op zichzelf de voornaamste taak van elke Overheid. Zonder orde en veiligheid is elk gemeenschappelijk leven onmogelijk. Maar die eisch klemt wel heel sterk in onzen tijd, nu er zooveel gezagsontkenning is en de ontbindende krachten zooveel sterker zijn dan voorheen. Elders is in den laatsten tijd afdoende gebleken tot welke toestanden een slappe gezagshandhaving leidt.

Voor al door den openbaren weg vrij te houden van meestal geheel nuttelooze en vaak voor de rust gevaarlijke demonstraties kan veel kwaad *voorkomen* worden, evenals door het tegengaan van opruiende propaganda en belediging van de Overheid. Komen desondanks toch wanordelijkheden voor, dan behoort reeds bij het eerste begin met kracht daartegen opgetreden te worden.

Ad. 3. Dat volstreckte handhaving van het financieel evenwicht in de huishouding van den Staat en zijn deelen levens-

voorwaarde is voor de volksgemeenschap, behoeft, zoo hopen we, voor antirevolutionairen niet meer in den breedte te worden uiteengezet. Ging dit evenwicht teloor dan zou al zeer spoedig, het oogenblik aanbreken, waarbij het onmogelijk zou worden om voort te gaan met het verleenen van hulp en steun aan wie dit noodig hebben. De handhaving van dit evenwicht is dus niet slechts eisch van goed staatkundig beleid, maar evenzeer door *barmhartigheid* jegens de minder bedeeden dezer aarde geboden.

Noodig is dit voor het Rijk. Maar niet minder noodig voor de gemeenten. Want wanbeleid dáár kan dezelfde gevolgen in het leven roepen als wanbeleid in de Staatshuishouding. Blijkens de ervaring missen sommige gemeenteraden — vooral in de groote steden — zelf de kracht om den wagen in het rechte spoor te houden. Daarom achten wij een *waakzaam* toezicht, d.i. een toezicht dat *voorkomt*, op de gemeenten noodig.

Dit financieel evenwicht moet niet 'n de eerste plaats nagestreefd worden door verhooging der belastingen. Integendeel moet deze zooveel mogelijk vermeden worden. Maar al te weinig wordt acht geslagen op wat Kuyper reeds in 1878 opmerkte, dat alle heffing geschiedt ten koste van „het bezit der *natie*”, d.i. dat wat wij thans doen ten zeerste de geslachten raakt, die na ons komen. Het is dikwerf veel gemakkelijker om nieuwe heffingen in te voeren dan om te bezuinigen. Toch moet dit laatste voorop gaan. Het Nederlandsche volk is niet rijk genoeg meer om zijn publieke huishouding op zoo weelderigen voet te blijven voeren als het tot heden deed.

Wij willen daarmee niet zeggen, dat aanvankelijk *alle* belastingverhooging zal kunnen vermeden worden. Integendeel. Het te vinden bedrag zal door bezuiniging *alleen* wel niet *onmiddellijk* te vinden zijn. Tijdelijk zal dus belastingverhooging helpend moeten inspringen. Maar slechts *tijdelijk* en dan nog maar het deel, dat volstrekt onvermijdelijk te achten is.

Ad. 4. De economische nood, die ook ons land trof, is voor een groot deel gevolg van de omstandigheid, dat onze uitvoerproducten den weg naar het buitenland versperd zien. Opheffing dier belemmeringen is wel het voornaamste middel om weer tot meerdere welvaart te geraken.

Ad. 5. Gerekend moet echter worden met de waarschijnlijkheid, dat alle verbetering in dien zin *voorloopig* nog uitblijft. Zou er dan inmiddels *niets* gebeuren, dan zou veel afsterven wat eens pilaar en vastigheid onzer stoffelijke welvaart *was* en het t.z.t. weer zal kunnen worden.

Vandaar onze vraag om krachtige steunmaatregelen tot *instandhouding* van de bronnen onzer volkswelvaart.

Echter met een restrictie erbij. Met deze n.l., dat acht moet geslagen worden op *internationale afzetmogelijkheid*.

Indien toch een bedrijfstak in Nederland zich in de misleidende jaren der crediet-inflatie (1925—1929) uitgezet heeft buiten alle grenzen van de *normale* afzetmogelijkheden in het buitenland, dan mag van den Staat geen steun worden verlangd tot instandhouding ook van het abnormale.

Overigens moet dit punt zeer algemeen worden gehouden, wij onmogelijk vooraf te zeggen is welke maatregelen noodig zullen zijn.

Ad. 6. Ook dit punt vereischt geen breede toelichting. De uitkeeringen uit de publieke kassen in den vorm van wekelijksche geldverstrekkingen, achten wij een ramp voor ons volk. Een niet te vermijden ramp, maar niettemin een ramp. Daarom mag tot zoodanige uitkeering alleen worden overgegaan, indien *elke* gelegenheid om door arbeid in zijn onderhoud te voorzien ontbreken mocht, waarbij dan, met het oog op de eischen van het gezinsleven, aan werk in eigen omgeving het eerst de voorkeur behoort te worden gegeven boven dat, waarbij de arbeiders in centrale kampen vereenigd moeten worden.

Men kan op deze noodzakelijkheid van werkverruiming en werkverschaffing nauwelijks genoeg de aandacht vestigen. Hier is veel meer in het geding dan een geldkwestie. Hier gaat het om de toekomst van vele tienduizenden onzer landgenooten, om de vraag of zij al of niet zullen wegzinken in het pauperisme.

Ad 7 Voor Ned. Indie, waar de toestand nog donkerder is dan hier te lande, maar waar de aanpassing aan een lager levenspeil zich op eenvoudiger wijze voltrekt, moet, in het belang allereerst van de inheemschen zelf, op rigoureuze wijze naar herstel van het financieel evenwicht worden gestreefd.

Een reeële budgetpolitiek is daarom van zooveel beteekenis, omdat Indie voor zijn geldbehoeften thans op Nederland aangewezen is. Overigens geldt, gelijk uit den aanhef van het Manifest blijkt, ook voor de overzeesche gewesten de eisch, dat de geestelijke volksbelangen de volle aandacht der Regeering behooren te hebben.

Ad. 8 De crisismaatregelen, die genomen moeten worden, grijpen diep in het leven in. Dat geldt niet slechts van de steunverleening aan hen, voor wie geen werk te vinden is, maar betreft evenzeer tal van andere maatregelen, die van tijd tot tijd noodig blijken. De regelingen, bij de werkverschaffing, de steunmaatregelen voor verschillende bedrijfstakken noodig geacht, de inkringing van personeel bij de overheidsdiensten en -bedrijven, die alle grijpen sterk in in het leven van de personen, wien zij treffen en in dat van andere volksgroepen. Zorgvuldige overweging van die maatregelen en hare uitvoering is daarom noodzakelijk en bij het geheel van de eischen, waarop

te letten valt, mag daarom niet ontbreken, dat de „sociale gerechtigheid” behoort te worden gehandhaafd

Ad. 9. De voorafgaande punten geven alle min of meer uitdrukking aan onze verlangens met betrekking tot het crisisbeleid, dat wij wenschen gevolgd te zien.

Hoezeer wij ook van oordeel zijn, dat de komende parlementaire periode (1933-1937) wel nagenoeg geheel door de crisisverschijnselen en de crisisgevolgen zal worden beheerscht, willen wij toch de *mogelijkheid* niet uitsluiten, dat er ruimte blijft voor het verrichten van anderen arbeid. Het is met het oog daarop, dat wij doen uitkomen, dat ons Beginselprogram en ons Actieprogram van 1929 dan genoeg bieden om richting te geven aan den parlementairen arbeid, voor zoover die van de Kamerfractie afhangen kan.
